

Förtydligande beträffande övre åldersgränsen för screening mot livmoderhalscancer (Gynekologisk cellprovtagning).

I Socialstyrelsens allmänna råd om screening mot livmoderhalscancer rekommenderas att kvinnor skall kallas till cellprovtagning mellan 23-60 års ålder. Utgallring från kallelsesystemet skall ske först efter normalt screeningprov vid 60 års ålder.

Den undre gränsen är lätt att tolka och i alla landsting får unga kvinnor sin första inbjudan det år de fyller 23. Den övre gränsen har dock kommit att tolkas på olika sätt i landets landsting och regioner. Nästan alla landsting tillämpar 5-årsintervall för screening i åldrarna mellan 50 och 60. En nyligen gjord inventering av de faktiska åldersintervallen visar att i många landsting kan en kvinna få sitt sista cellprov taget redan vid 56 års ålder, eftersom hon vid tiden för nästa kallelse har hunnit fylla 61. Detta har uppmärksammats och justerats i vissa landsting men långt ifrån i alla.

I synnerhet för befolkningar som inte förut haft fullgod täckning av screening finns belägg för effekt upp till 65 års ålder och internationella rekommendationer har sedan länge möjlighet till screening getts upp till 65 års ålder.

Nationella Kvalitetsregistret för Cervixcancerprevention (NKCx) har varit pionjär på området att genom systematiska undersökningar av befolkningen samt alla cancerfall i landet (s.k. audit) kunna kvantifiera effekten av screeningprogrammet och identifiera var de största möjligheterna till förbättring finns. I audits från både Sverige, Finland och England har det framkommit entydiga belägg för att screening även efter 60 års ålder skyddar mot cancer.

Idag uppkommer de flesta fallen av avancerad livmoderhalscancer i Sverige efter 60 års ålder och i denna ålder har sjukdomen en hög dödlighet. Men även hos dessa äldre kvinnor uppkommer väldigt lite cancer om man deltagit i screening.

En aktuell analys av data från kvalitetsregistret visar att ett cellprov i åldrarna 61-65 har en hög skyddseffekt mot cancer.

Regionala Cancercentra (RCC) i samverkans Nationella arbetsgrupp för cervixcancerprevention (NACx) har därför beslutat att den övre åldersgränsen för screening mot livmoderhalscancer (60 år) bör tolkas som att **utgallring från kallelsesystemet ska ske först efter att ett normalt screeningprov har tagits vid minst 60 års ålder**. Först då har man erbjudit kvinnor upp till 60 års ålder screening.

Uppskattning av hälsoeffekter:

Även om det bör betonas att uppskattningar av effekt alltid är behäftade med en betydande osäkerhet, så tyder data från NKCx audit på att effekten är avsevärd. En uppskattning är att det årligen kan röra sig om ungefär 35 cancerfall mindre för hela landet.

Några frågor och svar:

1. Kan kvinnor med screeningprov vid minst 60 utgallras även om provet haft cellförändringar?

Svar nej. Tidigare avvikelser medför en kvarstående avsevärd riskökning, vilket ses för samtliga former av cellförändringar. Utgallring kan ske först efter ett normalt screeningprov vid minst 60 års ålder.

2. Måste det normala cellprovet ha haft förekomst av endocervikala celler för att utgallring ska kunna ske?

Svar nej. Ett normalt cellprov ger ett gott skydd, även om endocervikala celler saknas.

3. Hur gör jag för att kunna gallra kvinnor som saknar livmoder?

Nationella rekommendationer om detta håller på att tas fram av Nationella Arbetsgruppen för cervixcancerprevention. Grunden kommer att bygga på ett samarbete med Gynopregistret

4. Vårt landsting har en s.k. kontrollfil för kvinnor som tidigare behandlats för CIN2 eller CIN3 och som behöver förlängd uppföljning. Kan kvinnor utan livmoder gallras från denna fil?

Svar nej. Om kvinnan tidigare behandlats för CIN2 eller CIN3 finns även en risk för cancer i slidan (vaginalcancer) varför utgallring endast bör ske för kvinnor som saknar livmoder om de inte förut haft CIN2/3. Möjligen kan hysterektomi av dessa kvinnor ge ett tillräckligt skydd efter flera år, men den saken behöver studeras mer

5. Vi har övergått till HPV-test för screening i dessa åldrar. Hur gäller detta oss?

Förtydligandet är neutralt beträffande vilket screeningprov som använts. Kravet på ett normalt screeningprov vid minst 60 års ålder innan utgallring gäller även för HPV-baserad screening.

6. Borde vi inte göra några särskilt utformade insatser för att kunna nå dessa kvinnor?
Om de redan har uteblivit i åldrarna före 60 års ålder kanske de inte svarar på kallelser efter 60 heller.

Nationella arbetsgruppen rekommenderar sin aktionsplan särskilda insatser till kvinnor som inte deltagit efter upprepade vanliga inbjudningar (http://cancercentrum.se/Global/RCC%20Samverkan/Dokument/Screening/aktionsplan_NACx_130919_final_16dec13.pdf). Att som komplement till årliga inbjudningar bli uppringd av en barnmorska och att få ett erbjudande om självtest i hemmet har visat sig vara kostnadseffektivt för sjukvården

7. Hur gör vi med alla kvinnor över 60 års ålder som vi redan har gallrat ut trots att de inte tagit cellprov?

Arbetsgruppen tycker att det är rimligt att lägga tillbaka de kvinnor som är mellan 61-65 års ålder men inte haft ett normalt cellprov vid minst 60 års ålder i kallelsesystemet. Eventuella åtgärder för att skydda kvinnor som redan passerat 65 år ålder är föremål för en särskild utvärdering.